

Sampling az Európai Bíróság előtt - Szerzői jogok kontra művészeti szabadság¹

Mezei Péter²

Számos alkalommal nyílt már lehetőségem a digitális zenei szerzői jogok izgalmas kérdéséről, a hangmintázási eljárásról értekezni. E munkák a sampling amerikai,³ magyar⁴ és német⁵ szerzői jogi megítélését tárgyalták, ám közel tíz éve annak, hogy a kéziratokat lezártam/lezártuk. A 2012-ig tartó időszak európai *status quo*-ját a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (a továbbiakban: BGH) döntése határozta meg. Ez kizárta a *de minimis* elv alkalmazhatóságát, mikor úgy találta, hogy a hangfelvétel-előállító többszörözési jogát sérti a legcsekélyebb mértékű samplingelés is. Másrészt világos vezérelvként rögzítésre került, hogy az alperes nem hivatkozhat eredményesen a német szerzői jogi törvény „szabad műhasználatra” („*freie Benutzung*”) vonatkozó rendelkezésére,⁶ amennyiben számára az átvett részlet önálló előállítása lehetséges lett volna. Összességében a BGH ítéleteiben a jogosulti érdekek képviselője mellett tette le a voksát a felhasználói érdekekkel szemben.⁷

A megszorító megközelítés komoly veszélyeket hordoz magában. Tény ugyanis, hogy a hangmintázás a modern zeneipar elengedhetetlen jellegzetessége, különösen a hip-hop és az elektronikus zene világában. Ha minden *sample* előzetes engedélyhez volna kötött, előfordulhatna, hogy a zenei önkifejezés – és ily módon a modern „pop-kultúra” egyik szignifikáns eleme⁸ – csorbulna. Nem beszélve arról, hogy bármely „világos vezérelv” a szerzői (sőt, sokkal inkább hangfelvétel-előállítói) jogok *de facto* monopolizálódásához vezethet, amely nem célja a szerzői jognak. Természetesen ezen álláspont ellentétje, vagyis hogy minden hangmintázás jogszerű volna, sem fogadható el, és a jelen tanulmány sem emellett érvel.

E tanulmány a legújabb német joggyakorlat, valamint a kapcsolódó európai uniós fejlemények ismertetésére törekszik. Ennek keretében végig gondoljuk az Európai Unió Bíróság (a továbbiakban: EUB) *Metall auf Metall* ügyben – 2019-re vagy 2020-ra – várható előzetes döntésének. lehetséges kimenetelét.

I. Változások a német szerzői joggyakorlatban

---

¹ A tanulmány az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú „Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban” című pályázat keretében és támogatásával készült.

² Habilitált egyetemi docens, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi és Jogelmélet Intézet; címzetes egyetemi docens (dosentti), University of Turku (Finnország). Email: mezei@juris.u-szeged.hu.

³ Mezei Péter: Digitális sampling az amerikai szerzői jogban - Sírba szálltok, 'groove robbers'?, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2008/3. szám, p. 5-24.

⁴ Békés Gergely - Mezei Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/3. szám, p. 5-32.

⁵ Mezei Péter: *Digitális sampling és fájlcsere*, Szegedi Tudományegyetem. Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2010: p. 95-106.

⁶ Német szerzői jogi törvény (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte vom 9. September 1965, BGBl I S. 1273.; a továbbiakban: *UrhG*), 24.§.

⁷ A BGH két vonatkozó döntését lásd: BGH Urt. v. 20.11.2008 (I ZR 112/06) - Rechte des Tonträgerherstellers bei Tonfetzenentnahme - Metall auf Metall (m. Anm. Lindhorst), *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2009/3-4. szám, p. 403-407.; BGH Urt. v. 13.12.2012 (I ZR 182/11) - Eingriff in das Tonträgerherstellerrecht durch „Sampling”: Metall auf Metall II, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2013/6. szám, p. 614-618.

⁸ Rupperecht Podszun: Postmoderne Kreativität im Konflikt mit dem Urheberrechtsgesetz und die Annäherung an »fair use«, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 2016/7. szám, p. 608.

1. Emlékeztetőül: A Metall auf Metall I. és II. ügy

Habár nem a *Metall auf Metall* opus az első, ám biztosan a máig legismertebb és legfontosabb sampling per Németországban és az Európai Unióban.⁹ A jogvitát az szülte, hogy a Moses Pelham és Martin Haas producerek által készített és Sabrina Setlur által előadott, 1997-ben megjelent „*Nur mir*” című dal engedély nélkül emelt át a nyugat-német szintetizátoros zene úttörőjének tartott Kraftwerk „*Metall auf Metall*” című 1977-es hangfelvételéből egy két másodperces, fémes koppanásokat imitáló zenei részletet.

Az 1999-ben indult, így már két évtizede zajló, eljárás keretében a *BGH* két felülvizsgálati ítéletében (előbb 2008-ben, majd 2012-ben) egyaránt a felperesnek kedvező álláspontot képviselt, és érdemben kötelezővé tette az engedélykérést a legcsekélyebb terjedelmű hangfelvétel-részletek felhasználása esetén is. A *Metall auf Metall I és II* döntések egyrészt hangsúlyozták, hogy a hangfelvétel-előállító többszörözési jogát sérti a legcsekélyebb mértékű samplingelés, és ez alól a *de minimis* elvre történő hivatkozással sem lehet kimentést nyerni. Másrészt világos vezérelvként rögzítésre került, hogy az alperes a hangfelvétel-előállítói jogok megsértése kapcsán nem hivatkozhat eredményesen az *UrhG* 24.§-ában rögzített szabad műhasználat lehetőségére. Ez az előírás lehetővé teszi, hogy a másodlagos mű alkotója az eredeti művet engedély nélkül felhasználja, amennyiben a forrásmű mindössze ihletet, ösztönzést („*Anregung*”) nyújtott a másodlagos mű elkészítéséhez, illetve ha a kérdéses részlet az átalakítás hatására nem ismerhető fel a másodlagos műben, avagy átalakítás nélkül ugyan, de több más motívummal kombinálva az új alkotásban alárendelt szerepet játszik.¹⁰ Mivel e szakasz alapvetően az *UrhG* szerzői művekkel kapcsolatos részében olvasható, és nem tartalmaz közvetlen utalást a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogaira (és azok korlátozására), jogos kérdésként merült fel az alkalmazhatósága a kapcsolódó jogi jogosultak vonatkozásában. A *BGH* a *Metall auf Metall I* döntésben még analógia útján elfogadhatónak látta a rendelkezés kiterjesztését a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogaira is.¹¹ A *Metall auf Metall II* ítélet szerint azonban e jogszabályhely alkalmazása kizárt, ha a forrásmű felismerhető dallama kerül áttemelésre.¹² A *BGH* úgy látta, hogy a jogesetben érintett hangminta ilyen dallamnak tekinthető. Sőt, amennyiben az alperes képes az adott hangmintát maga is előállítani, akkor nem áll jogában mások műveit felhasználni.¹³ A 24.§ által garantált összetársadalmi fejlődést („*Fortentwicklung des Kulturschaffens*”) épp ezért az biztosítja, ha a felhasználó maga rögzíti/reprodukálja az adott hangokat. Összességében tehát a *BGH* ítéleteiben a jogosulti és felhasználói érdekek összemérése mentén az előbbiek mellett tette le a voksát. Úgy

---

⁹ A jogvitát megelőző időszakból lásd: OLG Hamburg 18.4.1991 (3 W 38/91) - Tonträgersampling. In: *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil*, 1992/5. szám, p. 390-391.; OLG Hamburg 16.5.1991 (3 U 237/90) - Rolling Stones. In: *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 1991/11. szám, p. 545-549.

¹⁰ Emil Salagean: Sampling im deutschen, schweizerischen und US-amerikanischen Urheberrecht. UFITA-Schriftenreihe, Band 248, Nomos, Baden-Baden, 2008: p. 104-106.; Ines Duhanic: Copy this Sound! The Cultural Importance of Sampling for Hip Hop Music in Copyright Law - A Copyright Law Analysis of the Sampling Decision of the German Federal Constitutional Court, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil*, 2016/11. szám, p. 1010.; Simon Apel: Interpretierenrecht (§§73 ff. UrhG) und Teileschutz. „Metall auf Metall” remixed?, *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal*, 2018/2. szám, p. 189.

¹¹ Metall auf Metall I (2008), p. 403. Vö.: Duhanic (2016), p. 1010-1011.

¹² *UrhG* 24.§ (2) bekezdés.

¹³ Metall auf Metall II (2012), p. 614-618.

találta, hogy bár a hangmintázás szinte önálló zenei irányzattá alakult, ez nem jelenti azt, hogy a hangfelvételek engedély nélkül felhasználhatók lennének.¹⁴

2. De minimis elv és művészeti szabadság: új érvek a sampling szolgálatában

Az amerikai szerzői jog világában ugyan nem tűnik forradalmi ötletnek a *de minimis* szabály alkalmazása szerzői jogi perekben,¹⁵ a samplinggel kapcsolatos német szerzői joggyakorlat elmúlt éveiben érzékelhető fejlemények reform jellege azonban megkérdőjelezhetetlen. E változások alapvetően két lépcsőben mentek végbe, és a korábbi merev megközelítés lebontását eredményezhetik.

Elsőként a *Goldrapper* ügyben¹⁶ a *BGH* a saját korábbi *Metall auf Metall II* ügyben hozott döntését írta részben felül. Ebben a jogesetben a német rap zene fenegyereke, Bushido emelt át a francia gótikus (metál) zenekar, a Dark Sanctuary hangfelvételeiből – összesen nagyjából 10 másodpercre rúgó – részleteket, és loopolta azokat 13 saját hangfelvételének háttérelemeként. A *BGH* észrevételei módosítani látszanak a témakörrel kapcsolatos eddigi álláspontját. Egyrészt rögzítést nyert, hogy az alsóbb fokú bíróság helytelenül járt el, amikor kizárólag saját megérzéseire támaszkodva vizsgálta a hangmintákat, és nem vett igénybe e ténykérdés vonatkozásában zenei szakértőt.¹⁷ Másrészt, és ez még fontosabb, a *Metall auf Metall II* ügyben kifejtett álláspontjával szemben, miszerint a legapróbb zenei részletek („Tonfetzen”) samplingelése is engedélyhez kötött, ezúttal úgy látta a *BGH*, hogy jogsértés csak akkor merülhet föl, ha a felhasznált zenei részlet kreatív tevékenység eredménye, illetve ha a felhasznált zenei részlet eléri a szellemi alkotásokkal kapcsolatos minimum-küszöböt.¹⁸

A *BGH* ezen megállapítása különösen érdekes. Úgy tűnik ugyanis, hogy a fórum elfogadta, hogy a hangfelvétel-előállítók jogvédelmének van egy minimális előfeltétele. A triviális hanganyagok nem részesülnek automatikusan jogvédelemben. Bár felmerülhetne, hogy a fentiekkel a bíróság csak az ipariális metál zene minőségi kritikáját adta, ez azonban nehezen tartható érv. A jogvédelem a német jog alapján sem függ minőségi körülményektől. A metál, a pop, a jazz, a komolyzene stb. azonos megítélés alá kell, hogy essen. Az egyetlen helyes nézőpont tehát az, hogy a bíróság elfogadta, hogy a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogai korlátok között

---

¹⁴ A *Metall auf Metall I* és *II* döntések rövid áttekintését lásd: Kristina Wagner: Sampling als Kunstform und die Interessen der Tonträgerhersteller - Auswirkungen der BVerfG-Rechtsprechung auf die Kunstfreiheit, *Multimedia und Recht*, 2016/8. szám, p. 514-515.; Matthias Leistner: Die 'Metall auf Metall'-Entscheidung des BVerfG - Oder: Warum das Urheberrecht in Karlsruhe in guten Händen ist, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2016/8. szám, p. 774-775.; Alexis von Krüedener: Die Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts zu „Metall auf Metall”, *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal*, 2016/4. szám, p. 463-465.; Simon Apel: Digital Sound Sampling und US-Copyright - (No) „Bright Line Rule”? In: Moritz Hennemann / Andreas Sattler (Hrsg.): *Immaterialgüter und Digitalisierung*, Junge Wissenschaft zum Gewerblichen Rechtsschutz, Urheber- und Medienrecht, Nomos, Baden-Baden, 2017: p. 240-243.

¹⁵ *Vö. Jarvis v. A&M Records*, 827 *F.Supp.* 282 (1993); *Williams v. Broadus*, 2001 *WL* 984714 (2001); *James W. Newton v. Michael Diamond*, 388 *F.3d* 1189 (2004).

¹⁶ *BGH Urt. v. 16.04.2015 (I ZR 225/12) - Goldrapper*. A jogeset vonatkozásában lásd: Brigitta Clark: Goldrapper: no copyright protection for de-lyricized samples used as looped background for a rap track?, *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2015/11. szám, p. 816-817.

¹⁷ *Uo.*, p. 816.

¹⁸ *Uo.*, p. 817.

érvényesülnek, azok érvényesítése csak a minimális kreativitás követelményét kielégítő részletek esetén lehetséges.

Ha a jogvita zeneműről szólt volna, akkor a *BGH* döntése az ötlet/kifejezés dichotómia érvényre juttatásaként lett volna értékelhető. Mivel azonban a per a hangfelvételt érintette, az ötlet/kifejezés dichotómia alkalmazása nem lehetséges. Sokkal szerencsésebbnek tűnik ezért úgy fogalmazni, hogy a *BGH* a hangfelvételek védelmének *anyagi jogi de minimis elvét* rögzítette. Az elv ezen formájában azonban nem azonosítható az amerikai joggyakorlatból ismert *eljárási de minimis* elvével. Utóbbit az amerikai fórumok olyan értelemben alkalmazzák, hogy a triviális mértékű felhasználások jogellenes voltát zárják ki.¹⁹ A *BGH* fenti döntése azonban alapjaiban a hangfelvétel részleteinek a jogvédelmét – vagyis gyakorlatilag a hangfelvételekre vonatkozó részvédelmet („*Teileschutz*”) zárja ki.

Az előbbieknél is fontosabb lehet, hogy a Német Szövetségi Alkotmánybíróság (a továbbiakban: *BVerfG*) határozatában, a *Metall auf Metall* ügy alpereseinek újszerű érvelésére támaszkodva – miszerint a samplingelés a művészi önkifejezés formája –, alapjogi szintre emelte a samplingelést.²⁰

A *BVerfG* határozata szerint a jogvita a hangfelvétel-előállítókat az *UrhG* 85.§ (1) bekezdés 1. mondata szerint megillető kapcsolódó jogi rendelkezések és a felhasználóknak (másodlagos alkotóknak) az *UrhG* 24.§-ában biztosított szabad műhasználati jog konfliktusából ered. E jogok ráadásul a német Alaptörvény tulajdon szentségét deklaráló 14. cikk (1) bekezdésén, illetve a művészeti szabadság alapjogát rögzítő 5. cikk (3) bekezdés 1. mondatán nyugszanak.²¹ Miközben a német jogrend elismeri a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogait, addig azok semmi esetre sem eredményezhetik korlátlan monopóliumok létrejöttét. Más szóval a hangfelvétel-előállítók jogait a jogalkotó bármikor korlátozhatja.²² Vagyis a jogvita végső soron két, a demokratikus társadalmakban egyaránt jelentős és történelmileg beágyazott alapjog ütközéséről szól. A jogok e két köre közötti viszony pedig rendkívül összetett. Arról, hogy egy-egy konkrét felhasználás esetén e jogok és érdekek közül melyik élvez elsőbbséget, az eljáró bíróságok mérlegelés útján esetről-esetre formálhatnak véleményt.²³

---

¹⁹ E szabály értelmében a jogsértés megállapítása feltételezi, hogy a felhasználás meghalad egy triviális, minimális mértéket. Az amerikai szerzői jog ugyanis nem kíván foglalkozni a bagatell ügyekkel: „the law does not concern itself with trifles”. Lásd: *Ringgold v. Black Entertainment Television Inc.*, 126 *F.3d* 70 (1997), p. 74. A kifejezés alapjául a római jogi maxima, a „*de minimis non curat lex*” szolgál. Az Egyesült Államok Szövetségi Legfelsőbb Bírósága szerint a *de minimis* szabály „része azon jogelvekből álló bevett háttérnek, amelyekre tekintettel kell minden jogszabályt elfogadni, és amelyet minden jogszabálynak (eltérő rendelkezés hiányában) tiszteletben kell tartani.” Lásd: *Wisconsin Department of Revenue v. William Wrigley, Jr., Co.*, 505 *U.S.* 214 (1992), p. 231.

²⁰ *BVerfG Urt. v. 31.05.2016 (1 BvR 1585/13) - Zulässige Verwendung von Samples ohne Zustimmung des Tonträgerherstellers - Metall auf Metall, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2016/7. szám, p. 690-696. (A továbbiakban: *Metall auf Metall III.*) A határozat ismertetését lásd: Duhanic (2016), p. 1011-1012.; Wagner (2016), p. 516-517. A határozat éles kritikáját lásd: Karl-Heinz Ladeur: *Kunstfreiheit und geistiges Eigentum in digitalen Netzwerken - Zur Entscheidung des BVerfG v. 31.5.2016, 1 BvR 1585/13, Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal*, 2016/4. szám, p. 447-461.

²¹ *Metall auf Metall III* (2016), p. 691. Lásd továbbá: Duhanic (2016), p. 1011.

²² *Metall auf Metall III* (2016), p. 691-692. Vö.: von Krüedener (2016), p. 472-473.

²³ *Metall auf Metall III* (2016), p. 692.

A *BVerfG* – szembe helyezkedve a *BGH* korábbi döntéseivel – az alapügyben a művészeti szabadság és a tulajdon szentsége közül az előbbi primátusát fogadta el.

Először is, szemben a sokak – bár messze nem mindenki – által képviselt állásponttal, a *BVerfG* úgy találta, hogy a rögzített hangfelvételek kreatív újrahasznosítását megtestesítő hangmintázás beilleszthető a művészeti szabadság alapjogába.²⁴ Alexis von Krüedener szerint a *BVerfG* nem tett mást, mint hogy elismerte: a sampling ugyan erősen műfajfüggő, ám a kérdéses műfajokban az alkotótevékenység szerves alkotóeleme („*stilprägende Element*”), művészeti és technológiai realitás.²⁵

Másrészt a *BVerfG* úgy találta, hogy valamennyi nyilvánosságra hozott mű a társadalmi-kulturális diskurzus részévé válik, s így más személyek művészeti tevékenységének alapját képezheti.²⁶ Ez utóbbi, alapjogi védelmet élvező magatartásokat a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogai nem akadályozhatják és nem is írhatják felül.²⁷

Harmadrészt a *BVerfG* szerint a *BGH* álláspontja, miszerint a hangmintázás elfogadhatatlan, amennyiben rendelkezésre állnak engedélyezési csatornák, illetve a felhasználó képes lenne maga is rögzíteni a kérdéses hanganyagot, ugyancsak szembemegy a művészeti szabadság jogával.²⁸

Negyedrész, a német jogalkotó évtizedekkel korábban azért biztosította a hangfelvétel-előállítók számára a vagyoni jogokat, hogy a kereskedelmi mértékű „kalózkodással” szemben felléphessenek.²⁹ Ebből is következik, hogy a hangfelvétel-előállítókat nem illeti meg minden lehetséges díjazás, s így vagyoni jogaik korlátozottan, „célhoz kötötten” – a tömeges engedély nélküli felhasználások kivédése érdekében – illetik meg. A *BVerfG* szerint a csekély terjedelmű hangminták felhasználása nem tekinthető ilyen tevékenységnek, mivel alapvetően nincs gazdaságilag érzékelhető hatása a jogosultakra nézve.³⁰ Különösen igaz ez azért, mert horizontális értelemben véve a felhasználó nem tekinthető az eredeti jogosult versenytársának. Ezt hagyományosan az érintett művek közötti műfaji különbségek, az eltérő célközönség és az alkotások megszületésének eltérő időpontjai igazolnak.³¹

A *BVerfG* határozata tehát – részleges – siker a sampling szabadsága mellett érvelők számára. Jogirodalmi álláspontok szerint a határozat hozzájárulhat a műfaji változatosság és közvetve számos művész állásának a fennmaradásához;³² illetve a posztmodern kultúra vagy pop-art egyéb megnyilvánulásainak – pl. kollázs-művészet, „*appropriation art*” (a kisajátítás művészete), *mash-up*, *fan-fiction* stb. – jogi megítélését a vitatott felől a pozitív irányba tereléséhez.³³

---

²⁴ Uo., p. 693.

²⁵ Von Krüedener (2016), p. 469-471.

²⁶ Lásd különösen: Duhanic (2016), p. 1013.; Podszun (2016), p. 609.

²⁷ Metall auf Metall III (2016), p. 693-694.

²⁸ Uo., p. 694-695.

²⁹ Von Krüedener (2016), p. 474-475.

³⁰ Metall auf Metall III (2016), p. 695. Vö.: von Krüedener (2016), p. 468.

³¹ Duhanic (2016), p. 1014.; Podszun (2016), p. 610.

³² Duhanic (2016), p. 1011.

³³ Podszun (2016), 609.

Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a fenti álláspont számos korlátot állít a felhasználók elé. Egyrészt a határozat logikája nyomán a hangmintázásnak „művészeti célokat” kell szolgálnia.³⁴ Mivel azonban a művészet szabadságából az is következik, hogy az önkifejezés szubjektív jelleget ölt, ezért az a művészet, amit az alkotó annak tart. Innen nézve a határozati logika teljesítése nem tűnik lehetetlennek. Ugyancsak fontos, hogy a *BVerfG* nem írta felül a *BGH* formálódó *anyagi jogi de minimis* elvének az érvényességét. Ennek megfelelően a másodlagos alkotásnak is a triviális mértéket meghaladó kreativitást kell tükröznie, hogy az *UrhG* 24.§ hatálya alá sorolható legyen. Harmadrészt az alapul fekvő ügyben egy gazdaságilag elhanyagolható hatású tevékenység és a felhasználó művészeti szabadsága állt szemben a hangfelvétel-előállító korlátozott, „célhoz kötött” vagyoni érdekeivel. Ezek közül mindaddig az előbbieknek kell elsőbbséget élvezniük, amíg a felhasználás nem jár világos gazdasági hátrányokkal a hangfelvétel-előállító oldalán.³⁵ Amennyiben azonban a másodlagos alkotás alkalmas lehet az eredeti hangfelvétel piaci helyettesítésére, a művészeti szabadság elveszíti primátusát.³⁶

II. A sampling jövője Európában: az EUB-ra várva

A *BVerfG* határozatának kézhez vételét követően a *BGH*, ha addig kétségei is voltak abban, hogy a *Metall auf Metall* ügyet az EUB elé kell-e utalni, végül rászánta magát az előzetes döntéshozatali eljárás indítására. A *BVerfG* értelmezése ugyanis olyan jelentős elemeiben tért el a *BGH* korábbi álláspontjával, hogy nélkülözhetetlennek tűnt a német és az uniós szerzői jogi előírások összevetése. A *BGH* mindezekre tekintettel az alábbi hat, részben egymással összefüggő kérdést intézte az EUB felé:

“(1) Sérül-e a hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözése engedélyezésének tekintetében a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének c) pontja alapján biztosított kizárólagos jog, ha a hangfelvételéből apró hangfoszlányokat nyernek ki és másik hangfelvételen rögzítenek?

(2) A másik hangfelvételtől átvett apró hangfoszlányokat tartalmazó hangfelvétel a másik hangfelvétel 2006/115/EK irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti többszörözött példányának minősül?

(3) Hozhatnak a tagállamok – az *UrhG* 24. §-ának (1) bekezdéséhez hasonló – olyan tartalmú rendelkezést, hogy a hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözésének (a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének c) pontja) és terjesztésének (a 2006/115/EK irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja) tekintetében biztosított kizárólagos jog eleve korlátozott azáltal, hogy hozzájárulása nélkül felhasználható a hangfelvételének szabad felhasználásával készült önálló mű?

(4) A 2001/29/EK irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontja szerinti idézési céllal használják a művet vagy más, védelem alatt álló teljesítményt, ha nem ismerhető fel, hogy idegen művet vagy más, védelem alatt álló idegen teljesítményt használtak fel?

(5) Hagynak-e a hangfelvétel-előállító többszörözési jogával és terjesztési jogával kapcsolatos uniós jogi rendelkezések (a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének c) pontja és a 2006/115/EK irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja), és az e jogok tekintetében biztosított kivételek vagy korlátozások (a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése, valamint a 2006/115/EK

³⁴ Wagner (2016), p. 517-518.

³⁵ *Metall auf Metall III* (2016), p. 695. Vö.: Duhanic (2016), p. 1014-1015.; Podszun (2016), p. 610.

³⁶ Von Krüedener (2016), p. 475-476.

irányelv 10. cikke (2) bekezdésének első mondata) mérlegelési szabadságot az átültetés terén a nemzeti jogban?

(6) A hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözése (a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének c) pontja) és terjesztése (a 2006/115/EK irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja) tekintetében biztosított kizárólagos jogok, és az e jogok tekintetében biztosított kivételek vagy korlátozások (a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése, valamint a 2006/115/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének első mondata) által biztosított védelem terjedelmének meghatározásakor milyen módon kell figyelembe venni az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított alapjogokat?”

A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság megkeresésében foglaltak legkevesebb négy érdemi kérdésre keresik a választ.

Egyrészt arra (1. és 2. kérdés), hogy a hangfelvétel-előállítót megillető vagyoni jogok milyen keretek között alkalmazhatóak, vagyis, hogy a védelem kiterjedhet-e a csekély terjedelmű részletekre is. (Tekintettel arra, hogy a többszörözés jogát az EU általános jelleggel és egészében harmonizálta.) Másrészt, ám ezzel szoros összefüggésben arra (3. kérdés), hogy milyen szerepe lehet az *UrhG* 24.§-nak a hangfelvétel-előállítói jogok korlátozásában? Vagyis a) a szabad műhasználat esetköre hangfelvételekre is irányadó-e, vagy csak a művekre; b) rendszertanilag értékelhető-e korlátozásként vagy kivételként (melyeket az EU kizárólagos jelleggel harmonizált);³⁷ c) az EU jog szupremáciájának elvéből következően van-e egyáltalán lehetősége a német jogalkotónak a 24.§ hatályban tartására.³⁸ Harmadrészt arra (4. kérdés), hogy értékelhető-e idézésként a hangmintázás? Végül negyedrészt arra (6. kérdés), hogy az uniós előírások alapján melyik alapjog élvez elsőbbséget az alapul fekvő ügyben: a tulajdon szentsége vagy az alkotás szabadsága?³⁹

Ha egyáltalán lehetséges, érdemes eljátszani a gondolattal, milyen választ adhat a fenti kérdésekre az EUB. Mielőtt erre rátérnénk, hangsúlyozni szükséges: a „jóslást” kifejezetten nehezíti, hogy az EUB számos esetben tért már el a megkereső által feltett kérdések sorrendjétől. Ennek azért is komoly a jelentősége a *Metall auf Metall* ügyben, mert az alapjogok közötti egyensúlyra a megkeresés utolsóként tért ki. Amennyiben az EUB a felhasználást alapjogi irányból kívánja megközelíteni, úgy elképzelhető, hogy eltér az eredeti sorrendtől. Ebben az esetben elképzelhető, hogy a hangmintázás mellett teszi le a voksát. Amennyiben így lesz, akkor az is valószínű, hogy az EUB nem minden további kérdést válaszol majd meg. Ha a fórum a hangmintázást elsődlegesen nem az alkotás szabadságának szemüvegén keresztül vizsgálja majd, talán épp azért, mert ez az alapjogi konfliktus nehezen feloldható, akkor nagyobb az esélye annak, hogy a kérdések eredeti sorrendjében halad majd.⁴⁰ Bármelyik utat kövesse is a fórum,

---

³⁷ Podszun (2016), p. 611-612.; Leistner (2016), p. 776-777.; Duhanic (2016), p. 1016.

³⁸ Fabian Böttger - Birgit Clark: German Constitutional Court decides that artistic freedom may prevail over copyright exploitation rights ('Metall auf Metall'), *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2016/11. szám, p. 813.

³⁹ A *BGH* 5. kérdése valamennyi, előtte felmerült kérdésben hivatkozott uniós norma nemzeti jogalkotói értelmezésével/átültetésével kapcsolatos szabadságra kérdez rá. Valószínű, hogy erre a kérdésre a korábbiakra adott válaszok fényében az EUB nem fog külön választ adni.

⁴⁰ Paulina Julia Perkal: The Art of Sampling in the Metall auf Metall case: a new form of artistic expression or mere infringement of copyright and related rights?, *Kluwer Copyright Blog*, April 24, 2018, p. 4.

valószínű, hogy – mint azt Harri Kalimo, Trisha Meyer és Tuomas Mylly a szerzői jogi előzetes döntések nyelvi és strukturális elemzése általában véve megállapította – az EUB tudatosan mellőzni fogja az álláspontjával ellentétes nézőpontok vizsgálatát.⁴¹

1. A hangfelvétel-előállítói jogok terjedelme

Ansgar Ohly helyesen jelezte, hogy két érdemi álláspont ütközik jelenleg Európában (és az Egyesült Államokban is). Az egyik értelmezés a hangfelvétel-előállítói jogokat szélesen értelmezi, hivatkozással a többszörözési jog teljes körű és általános uniós harmonizációjára. A másik álláspont szerint a hangfelvétel-előállítói jogok mindig célhoz kötöttek, versenyjogi szemléletet tükröznek, és érdemben a tömeges mértékű „kalózkodással” szemben biztosítanak oltalmat.⁴²

Való igaz, hogy a többszörözés jogát az Európai Unió általános jelleggel, és lassan két évtizede immáron valamennyi jogosultra nézve harmonizálta. Az *InfoSoc-irányelvben*⁴³ foglalt többszörözési jog teljes körű jellegét az EUB az *Infopaq* döntésben is megerősítette.⁴⁴ Abból következően pedig, hogy az EU szerzői jogot egészében és egységesen kell értelmezni és alkalmazni, elképzelhető és indokolható, hogy a hangfelvétel-előállítókat megillető többszörözési jog is teljes körű, és így a részvédelmet („*Teileschutz*” vagy „*Schnipselschutz*”) is magába foglalja.⁴⁵ Erre engedhet következtetni, hogy az EUB a nyilvánosságához közvetítés – két különböző irányelv által is harmonizált – fogalmát egységesen értelmezi.⁴⁶

Számos ellenérv hozható azonban e felfogással szemben. Egyrészt az 1992-es Bérlet (vagy kapcsolódó jogi) irányelv jogpolitikai célkitűzései között az egyre növekvő veszélyeket jelentő kalózkodással szembeni fellépés, valamint a kapcsolódó jogi jogosultakat megillető védelmi formák szélesítése szerepelt.⁴⁷ Ez az irányelv a szerzői/kapcsolódó jogok magas szintű védelmét még nem tartalmazta. Nem is tehetette, hiszen ezt a fundamentális jogpolitikai célt elsőként 1996-

---

(<http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2018/04/24/art-sampling-metall-auf-metall-case-new-form-artistic-expression-mere-infringement-copyright-related-rights/>)

⁴¹ Harri Kalimo - Trisha Meyer - Tuomas Mylly: Of Values and Legitimacy - Discourse Analytical Insights on the Copyright Case Law of the Court of Justice of the European Union, *Modern Law Review*, 2018/2. szám, p. 304.

⁴² Ansgar Ohly: Hip Hop und die Zukunft der „freien Benutzung“ im EU-Urheberrecht - Anmerkungen zum Vorlagebeschluss des BGH „Metall auf Metall III“, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2017/10. szám, p. 965-966.

⁴³ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. (A továbbiakban: *InfoSoc-irányelv*.)

⁴⁴ *Infopaq International A/S és Danske Dagblades Forening*, C-5/08. sz. ügy, ECLI:EU:C:2009:465, 43. pont és a kapcsolódó részek.

⁴⁵ Ohly (2017), p. 965.

⁴⁶ Lásd különösen: *Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH kontra Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA)*, C-117/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2016:379, 65. pont.

⁴⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról (kodifikált változat), (2)-(3) preambulumbekendések. Ennek a német jog szempontjából történő megerősítését lásd: Bianca Müller: Die Klage gegen unberechtigtes Sampling, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 1999/7. szám, p. 558.; Frank Tyra: Alter Hut bleibt in Mode - Rechtliche Aspekte des Samplings im Bereich der sog. Dancemusic, *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 2001/2. szám, p. 56.

ban fogalmazta meg az Európai Bizottság.⁴⁸ Ez a célkitűzés legkorábban a 2001-es *InfoSoc-irányelvben* jelenhetett meg.⁴⁹ Ez az eltérő jogpolitikai okok jogos alapot adhatnak azon feltételezésnek, hogy a hangfelvétel-előállítókat megillető vagyoni jogoknak más a célja és egyben más a terjedelme.

Ugyancsak az itt felsorolt érveket erősíti, hogy a hangfelvétel-előállítói jogok hagyományosan szűkebbek a szerzők vagyoni jogainál. Ha pedig a szerzők védelme többek között az ötlet/elgondolás mentén limitálható, akkor – legalábbis elvileg – helytelen megoldás lenne a kapcsolódó jogi jogosultaknak a részvédelmet feltétel nélkül megadni.

Ansgar Ohly további két érvet hozott ezen álláspont alátámasztására.⁵⁰ Egyrészt – ha nem is tökéletes analógiaként, de – az adatbázis-előállítói jogok is csak az adatbázis egészének vagy minőségi és/vagy mennyiségi szempontból jelentős részének a felhasználása, illetve jelentéktelen részének ismételt és rendszeres kimásolása esetén érvényesíthetők.⁵¹ Másrészt az EUB az *FAPL* döntésében hangsúlyozta, hogy az érintett jogosultak számára nem biztosított, hogy a lehető legmagasabb díjazást igényeljék. Ehelyett őket csak megfelelő díjazás illeti meg a felhasználásért.⁵² Ugyanez következik az *InfoSoc-irányelv* (10) preambulum-bekezdéséből is.⁵³

Az előbbieken kifejtett álláspont lényege tehát az, hogy az EUB-nak indoka és jogalapja is lehet arra, hogy a hangfelvétel-előállítók többszörözési jogát korlátozza a részvédelem kérdésköre mentén.

2. Az UrhG 24.§ alkalmazhatósága sampling perekben

A *BGH* arra is választ keres, hogy az *UrhG* 24.§ beilleszthető-e a harmonizált uniós szerzői jogi keretekbe. A többszörözés jogát és az e jog vonatkozásában bevezethető korlátozásokat és kivételeket ugyanis az EU átfogó és kimerítő jelleggel harmonizálta lassan két évtizede.⁵⁴ E korlátozások és kivételek között nem találunk egyet sem, amelyik kifejezetten a hangmintázásról szólna, de még olyat sem, amelyik általában véve a kreatív átalakító tevékenységeket célozná.⁵⁵ Az *InfoSoc-irányelv* által adott egyetlen kikapura, az ún. „nagyapapa-klauszúra” való hivatkozás ugyancsak kizárt.⁵⁶ Mindezek fényében egyértelmű, hogy a korlátozások és kivételek tagállami jogalkotás útján történő kiszélesítésének nincs realitása.

---

⁴⁸ *Follow-up to the Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society*, 1996, COM (96) 568 final, Brussels, 20 November 1996. Vö.: Justine Pila - Paul Torremans: *European Intellectual Property Law*, Oxford University Press, Oxford, 2016: p. 253.

⁴⁹ *InfoSoc-irányelv* (9) preambulum-bekezdés.

⁵⁰ Ohly (2017), p. 966.

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről, 7. cikk.

⁵² Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai és Karen Murphy kontra Media Protection Services Ltd., C-403/08 és C-429/08. sz. egyesített ügyek, ECLI:EU:C:2011:631, 106-108. pontok.

⁵³ Vö.: von Kruedener (2016), p. 480.

⁵⁴ Vö.: *InfoSoc-irányelv* 2. cikk, és 5. cikk (1)-(3) bekezdések, valamint a kapcsolódó preambulum-bekezdések.

⁵⁵ Az Európai Uniónak a felhasználók által generált tartalmakkal („*user generated contents*”) kapcsolatos anyagai és az ezzel kapcsolatos magyar álláspont kapcsán lásd: A Szerzői Jogi Szakértő Testület UGC munkacsoportjának beszámolója a felhasználók által generált tartalom szerzői jogi kérdéseivel kapcsolatban, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014. augusztus, p. 93-153.

⁵⁶ „[M]ás kisebb jelentőségű felhasználás, amennyiben a nemzeti jogban már léteznek kivételek, illetve korlátozások, feltéve, hogy azok kizárólag analóg felhasználásra vonatkoznak, és nem érintik az áruk és szolgáltatások

Ennek megfelelően a kérdés az, hogy a már meglévő tagállami előírások segítségével hívhatók-e a samplingelési eljárás általános megítélése (kimentése) céljából. Az *UrhG* 24.§-a egy olyan norma, amely a kreatív alkotótevékenység támogatása révén kíván egyensúlyt teremteni a felhasználói érdekek és a szerzői jogok között. Függetlenül e balansz funkciótól, a legfontosabb kérdés az, hogy a „szabad műhasználat” miként értékelhető a szerzői jog rendszerében. Ha ugyanis korlátozásként vagy kivételként, úgy létalapja az uniós jogharmonizáció nyomán kétségesse válhat.

A német jogirodalom álláspontja nem teljesen egységes a 24.§-t illetően. Alexis von Kruedener a szellemi tulajdonjogok és az általános társadalmi érdekek közötti kiegyenlítő szelepként, vagyis nem korlátozásként, hanem a szerzői jogvédelem határvonalaként tekint rá. Amíg ugyanis a korlátozások és a kivételek keretében szerzői jogilag releváns felhasználások jogellenességét zárja ki a jogalkotó, addig a „szabad műfelhasználás” esetén az ihletadó/forrásmű szerző jogait egyáltalán nem érinti a másodlagos alkotó.⁵⁷ Ansgar Ohly szerint viszont a 24.§ egy olyan hibrid megoldás, amely egyszerre érvényesül a szerzői jogvédelem határvonalaként és korlátozásként.⁵⁸ Előbbi jellegzetességet támasztja alá, hogy a rendelkezés nem az *UrhG* korlátozásoknak és kivételeknek szentelt részében, hanem a vagyoni jogok keretében került elhelyezésre. Utóbbi mellett szóló érv, hogy a gyakorlatban a német bíróságok a 24.§-t előszeretettel alkalmazzák paródia célú felhasználások esetén,⁵⁹ amely az *InfoSoc-irányelv* rendszerében korlátozza a többszörözés jogának.⁶⁰ Ezt a nehéz elhatárolási kérdést igazolhatja, hogy miközben a *BGH* a *Metall auf Metall II* ítéletben még korlátozásként tekintett a 24.§-ra, addig az EUB-hoz intézett kérdéseivel összefüggésben már a szerzői jogvédelem határvonalaként hivatkozott e szabályra.⁶¹

Ohly szerint az EUB döntésében két értelmezési út közül választhat. Egyrészt elképzelhető, hogy a bíróság figyelembe veszi, hogy az *InfoSoc-irányelv* kizárólag a változtatás nélküli felhasználásokat harmonizálta, az átdolgozás jogát azonban nem. Sőt, ahol ezt megtette, azt kifejezetten jelezte.⁶² Amennyiben ez az elképzelés diadalmaskodna, úgy az *UrhG* 24.§-a a nemzeti szabályozás hatókörében maradhat. A másik elképzelés szerint – melyet a *BGH* joggyakorlata megerősít⁶³ – az átdolgozás a többszörözés jogának részeként már harmonizálásra került. Ez ellen szóló érv lehet, hogy „átalakítással járó többszörözésekről” az EUB még nem hozott döntést. Ismert ugyanakkor olyan ítélet, amely az átalakítással járó terjesztést beilleszthetőnek találta a terjesztés joga alá.⁶⁴ Ohly összességében úgy látta, hogy az EUB nagyobb eséllyel választhatja e második értelmezési utat.⁶⁵

Közösségen belüli szabad mozgását, az e cikkben szereplő egyéb kivételek és korlátozások sérelme nélkül.” Lásd: *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bekezdés (o) pont. (Kiemelések tölem: M.P.)

⁵⁷ Von Kruedener (2016), p. 477.

⁵⁸ Ohly (2017), p. 967.

⁵⁹ Sönke Becker: *Parodie und Kommerz - eine rechtsvergleichende Untersuchung des amerikanischen und deutschen Urheber- und Markenrechts*, C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 2004: p. 29-44.

⁶⁰ *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bekezdés (k) pont.

⁶¹ Ohly (2017), p. 967.

⁶² Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (kodifikált változat) (EGT-vonatkozású szöveg), 4. cikk (1) bekezdés b) pont; Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről, 5. cikk b) pont.

⁶³ A releváns döntéseket idézi: Ohly (2017), p. 967., 48. lábjegyzet.

⁶⁴ Eva-Maria Painer kontra Standard Verlags GmbH és társai, C-145/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2011:798.

⁶⁵ Ohly (2017), p. 967.

Egy további praktikus ok szólhat amellett, hogy a 24.§ miért nem alkalmazható általában véve a hangfelvételek esetén. Egyrészt a 24.§ a szerzői művekre utal. Ebből kifolyólag – rendszertani és tartalmi szempontból – kérdéses, hogy e rendelkezés analógia útján kiterjeszthető-e a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogaira is.⁶⁶ Másrészt a hangmintázás nagyon sok esetben jár ugyan a forrásrészlet módosításával, ám e módosítások nem szükségképpen eredményeznek általában véve átdolgozást. Sok esetben a felhasználás nem lép túl a többszörözés keretein. Ha pedig ez igaz, úgy a sampling vonatkozásában is sokkal inkább a többszörözés joga az irányadó vagyoni jog. Ennek eredményeként meddő vitává válhat, hogy a nemzeti vagy a harmonizált uniós joganyagot szükséges-e alkalmazni az alapul szolgáló ügyben.

3. Sampling, mint idézés

A megkereső bíróság által feltett kérdésekből kiolvasható harmadik nagy problémakör a samplingelés idézésnek való megfeleltetésével függ össze. Békés Gergely és Mezei Péter közös tanulmányában elvi jelleggel megállapította, hogy „lehetségesnek tűnik beilleszteni a samplingelést az idézés keretei közé, azonban csakis az alábbi szigorú feltételek megvalósulása mellett”.⁶⁷ Megállapításaik közül kiemelkedik, hogy az idézés feltétele, hogy a forrás- és a másodlagos mű között tartalmi kapcsolat álljon fenn, vagyis a felhasználás nem lehet „cél nélküli”. A klasszikus felfogás szerint az idézés „hagyományos” céljai közé tartozik a forrásmű tartalmának a magyarázata, kritikai célú hivatkozás, vagy egy saját álláspont alátámasztása, esetleg tiszteletadás. Ugyanakkor a mintaadó *BUE* sem nevesít, privilegizál vagy zár ki semmilyen célt.⁶⁸ Az *InfoSoc-irányelv* eredeti angol szövegváltozata szerint is a kritikai vagy ismertetési célú felhasználások csak az idézés lehetséges céljai közé tartoznak.⁶⁹

Egy további – a személyhez fűződő jogokból eredeztethető – gyakorlati feltétel szerint az idézetnek az eredetivel megegyezőnek, vagy ahhoz hűnek kell lennie. A forrás átalakításával nem járó samplingelés ennek a feltételének nem látszik ellentmondani. A jelentős átalakítással járó hangmintázás azonban potenciálisan sértheti a műintegritáshoz fűződő jogot.

Idézni továbbá általában véve is csak úgy lehet, ha a konkrét magatartás nem ütközik a nemzetközi és az uniós szerzői jog által is megfogalmazott három-lépcsős tesztben foglaltakkal. Ebből a szempontból lehet fontos, hogy bár az EUB több esetben is kitért már a teszt *InfoSoc-irányelvben* foglalt előírásának⁷⁰ az értelmezésére, ám egyik jogvita sem idézési célú felhasználással függött össze. Így például az *ACI Adam* döntésben – mely érdemben P2P fájlcsere

⁶⁶ Von Kruedener (2016), p. 477-479.

⁶⁷ Békés - Mezei (2010), p. 13.

⁶⁸ Berni Uniók Egyezmény 10. cikk (1) bekezdés. Vö.: Sam Ricketson: *WIPO Study in Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. Standing Committee on Copyright and Related Rights, Ninth Session, Geneva, June 23-27, 2003 (www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_9/sccr_9_7.pdf), p. 13.; P. Bernt Hugenholtz - Ruth L. Okediji: *Conceiving an International Instrument on Limitations and Exceptions to Copyright*, Final Report, 2008 (www.ivir.nl/publicaties/hughenoltz/finalreport2008.pdf), p. 51.

⁶⁹ Az eredeti szöveg szerint: „quotations for purposes such as criticism or review, provided that they relate to a work or other subject-matter which has already been lawfully made available to the public (...)” Lásd: *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bekezdés (d) pont. (Kiemelés tőlem: M.P.)

⁷⁰ A „kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.” Lásd: *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (5) bekezdés.

technológiával megvalósított „magáncélú” többszörözésekre vonatkozott – az EUB a második lépcső vonatkozásában rögzítette, hogy „annak elismerése, hogy e többszörözésre sor kerülhet jogellenes forrásból, elősegíti a hamis, illetve hamisított művek terjesztését, szükségszerűen csökkentve ezáltal a védelem alatt álló művek értékesítési mennyiségét, illetve a védelem alatt álló művekkel kapcsolatos jogi ügyleteket, és ekképpen sérelmesek azok rendes felhasználására”.⁷¹ Ugyanitt a bíróság a harmadik lépcső szerinti jogok indokolatlan károsodását igazoltnak látta a jogellenes forrásból történő többszörözést lehetővé tevő (pontosabban nem kizáró) tagállami szabályozással.⁷²

Egy, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) berkeiben lefolytatott vitarendezési eljárás keretében eljáró panel megállapította, hogy a művek rendes kiaknázása akkor kerülhet konfliktusba a vitatott törvényi kivétellel/korlátozással, ha az utóbbi által lefedett konkrét felhasználás „gazdasági értelemben versenybe száll azokkal a felhasználási módokkal, melyekből a szerző az adott művön fennálló jogából eredően normális keretek között gazdasági értékre tenne szert, (...) és ezáltal [a szerzőt] lényeges vagy kézzel fogható kereskedelmi haszontól fosztják meg.”⁷³ A teszt harmadik lépcsőjében foglalt „indokolatlan” károsítás a WTO-panel szerint annyit tesz, hogy „a kivétel vagy a korlátozás a szerzői jogosult bevételeiben indokolatlan veszteséget okoz, vagy képes okozni.”⁷⁴ Ezek a sérelmek nem tűnnek reálisnak. A samplingelők többsége régi, gyakran már elfeledett dalok részleteit használja forrásul, a másodlagos művek pedig a legtöbb esetben a forrásműtől teljesen eltérő piacot (stílust és rajongókat) céloznak meg. Egy ilyen felhasználás, feltéve, hogy nem túlzott mértékű, nem képes versenybe szállni az eredeti alkotással. Csekély terjedelmű hangmintázás esetén pedig gazdasági veszteség nehezen igazolható.⁷⁵

Ugyancsak fontos, hogy az EUB számos korábbi előzetes döntésében vélte úgy, hogy az *InfoSoc-irányelvben* foglalt korlátozásokat és kivételeket rugalmasan kell értelmezni annak érdekében, hogy azok hatékonyan érvényesíthetők legyenek.⁷⁶ Ha az EUB ezt a megközelítést az idézés esetére is alkalmazhatónak látja, akkor – talán – a hangmintázás is beilleszthető lehet az idézés keretei közé. Emellett szólhat az az érv is, hogy az EUB a legnagyobb valószínűség szerint az uniós szerzői jog önálló fogalmaként határozná meg az idézést. S mivel a személyhez fűződő jogokat az Európai Unió máig nem harmonizálta, ezért ezekre nem kell közvetlenül tekintettel lennie az EUB-nak az idézés fogalmának a meghatározásakor.

Úgy tűnik tehát, hogy az idézés fogalmi elemeire, valamint a három lépcsős teszt és a korlátozások és kivételek EUB általi rugalmas értelmezésére hivatkozással érvelni lehet amellett, hogy a samplingelés beilleszthető az idézés keretei közé.

---

⁷¹ ACI Adam BV és társai és a Stichting de Thuiskopie és társai, C-435/12. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:254, 39. pont.

⁷² Uo., 40. pont.

⁷³ WT/DS160/R, 15 June 2000 (www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234da.pdf), 6.183. pont.

⁷⁴ Uo., 6.229 pont.

⁷⁵ Sőt a másodlagos művek akár még hozzá is járulhatnak az eredeti alkotás vagy zenekar népszerűségének (újbbóli) emelkedéséhez.

⁷⁶ FAPL v. QC Leisure (2011), 163. pont; Painer v. Standard Verlags (2011), 132-137. pontok; Johan Deckmyn kontra Vrijheidsfonds VZW kontra Helena Vandersteen és társai, C-201/13. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:2132, 21-24. pontok.

Ezzel együtt is kétséges, hogy ezt az álláspontot a magáévá tudja-e tenni az EUB. A fent kifejtett érvek egy olyan optimális állapotot tükröznek, amelyek mindeddig semmilyen bírósági megerősítést nem nyertek. A nagy számok törvényéből következhet, hogy ennyi „kedvezményt” az EUB nem ad majd a samplingelés kapcsán. Sőt, feltétlenül tekintettel kell lenni a *BGH* konkrét kérdésére, amely arra vár választ, hogy „idézési céllal használják[-e] a művet vagy más, védelem alatt álló teljesítményt, ha nem ismerhető fel, hogy idegen művet vagy más, védelem alatt álló idegen teljesítményt használtak fel”? Márpedig a fentiekben magunk állítottuk, hogy a forrásmű és a másodlagos mű között szükségképpen kapocsnak kell fennállnia, és a forrásműhöz hűnek kell maradnia. Felismerhetetlen hasznosítás esetén ez a kapocs és a „hű idézés” nehezen tűnik igazolhatónak. Épp ezért nagyobb a valószínűsége annak, hogy az EUB elutasító választ ad majd a *BGH* negyedik kérdésére, és ezzel gyakorlatilag szükségtelenné teszi a hangmintázás idézésbe – tágabban véve az *InfoSoc-irányelv* szerinti korlátozások vagy kivételek közé – való illesztésének általános elbírálását.

4. Alapjogok ütközése és egyensúlyozása

A szerzői jog egyik fontos célja, hogy az alkotói önkifejezéseket oltalmazza. A fentiekben is bemutatott samplingelés csak egy azon példákra, ahol a már meglévő művek mások általi felhasználása nem pusztán kizsákmányoló célokból történik, sokkal inkább egy másodlagos önkifejezés, a forrásmű „véleményezése” céljából. A híradási, oktatási, kutatási célú tevékenységek vagy egy műkritika, egy paródia jogsértő jellege – részben nemzetközi előírások mentén – a világ legtöbb országában általában kizárt.

Nem elhanyagolható felvetés azonban, hogy a szerzői jogot kizárólag belső (a szerzői jogi törvényben elhelyezett) szabályok mentén lehet-e korlátozni, vagy külső előírások is felhívhatók a szerzői jogok érvényesítésével szemben. Az egyik ilyen releváns külső korlát lehet a véleménynyilvánítás szabadsága, mely a demokratikus társadalmak egyik fundamentális alapelve.

A szerzői jog és a véleménynyilvánítás kutya-macska barátsága épp abból következik, hogy egyrészt mindkettő az önkifejezés (eredeti és adott esetben másodlagos) formái; másrészt mások számára nyújtanak fogódzót az önkifejezésben (a szerzőnek, illetve bárkinek); harmadrészt mindkettő alapjogi szintű védelemben részesülnek.⁷⁷ Ez az ellentét ezért hosszú múltra tekint vissza, és a feloldása komoly egyensúlyozást igényel.⁷⁸ Az egyensúlyozás szükségességét nem csak az *InfoSoc-irányelv* rögzíti,⁷⁹ de az Alapjogi Charta is kötelezővé teszi. Utóbbi alapján a jogok és szabadságok arányos korlátozására „csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja”.⁸⁰ Az egyensúly megtalálása nehéz feladat, eseti értékelést igényel. Osztjuk azonban azt az álláspontot, miszerint a

---

⁷⁷ Az Európai Unió vonatkozásában lásd: Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2012/C 326/02, 11. cikk és 17. cikk (2) bekezdés.

⁷⁸ Lásd: Geiger (2017), p. 8-21.

⁷⁹ *InfoSoc-irányelv* (3) preambulumbekkezdés.

⁸⁰ Alapjogi Charta 52. cikk (1) bekezdés 2. mondat.

kreatív, művészi önkifejezések a szabad véleménynyilvánítás keretében általában elsőbbséget kell, hogy élvezzenek a szerzői jogokkal szemben.⁸¹

Az Alapjogi Chartában foglalt „külső korlátok” szerzői jogi perekben való felhívásától azonban az EUB máig látványosan ódzkodott. Egészen pontosan Stijn van Deursen és Thom Snijders szerint az alapjogi érvelés három szinten képzelhető el: egyrészt a jogvédelem fennállása, a jogsértés megállapítása és a jogérvényesítés szempontjából.⁸² A holland szerzőpáros helyesen utalt arra, hogy az EUB eddig kizárólag a jogérvényesítéssel kapcsolatos jogvitákban hívta segítségül az Alapjogi Chartában foglaltakat a szerzői jogok magas szintű védelmével szemben.⁸³

Tekintettel e távolságtartó attitűdre, egyáltalán nem biztos, hogy az EUB a *Pelham* ügyben letér majd az eddig járt ösvényről.⁸⁴ Az EUB előtt fekszik egy további, az alapjogi egyensúlyozás kérdésével összefüggő eljárás. Az *Afganistan Papiere* ügyben az Alapjogi Charta 11. cikk másik elemének, az információs szabadságnak az *InfoSoc-irányelvvel* való ütköztetéséről szól a vita. Komoly indokok hozhatók fel aziránt, hogy az uniós fórumnak – követve és igazodva az Emberi Jogok Európai Bíróságának a gyakorlatához – a szerzői jogok külső korlátozásait is jobban el kellene ismernie.⁸⁵ Az azonban, hogy a már meglévő strasbourgi joggyakorlat – különösen az *Ashby Donald* döntés⁸⁶ – alkalmazható-e a kereskedelmi, de kreatív felhasználásokra, nehezen megjósolható kérdés.

IV. Záró gondolatok

Habár osztjuk Ines Duhanic véleményét, miszerint a sampling az elmúlt 30-40 évben a „korszellem” részévé vált, amelyre a jogalkotónak indokolt volna reagálnia,⁸⁷ mégsem tűnik reálisnak a jogalkotói beavatkozás. Az első (1991-es) hangmintázási perekben hozott döntések óta eltelt közel harminc év alatt az Európai Unió jogalkotói nem tettek lépéseket a hangmintázás törvényi szabályozása érdekében. Pedig, mint arra legújabbán Christophe Geiger utalt, a

---

⁸¹ Vö.: Eric Barendt: Copyright and Free Speech Theory. In: Jonathan Griffiths - Uma Suthersanen: *Copyright and Free Speech - Comparative and International Analyses*, Oxford University Press, Oxford, 2005: p. 11-33.; Alain Strowel - François Tulkens: Freedom of Expression and Copyright under Civil Law: of Balance, Adaptation, and Access. In: Griffiths - Suthersanen (2005), p. 287-313.

⁸² Stijn van Deursen - Thom Snijders: The Court of Justice at the Crossroads: Clarifying the Role for Fundamental Rights in the EU Copyright Framework, *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2018/9. szám, p. 1088-1089.

⁸³ Scarlet Extended SA és Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), C-70/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2011:771; Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) és Netlog NV, C-360/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2012:85; UPC Telekabel Wien GmbH kontra Constantin Film Verleih GmbH és Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH, C-314/12. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:192. Vö.: Mezei Péter: Az Európai Bíróság ítélete a jogellenes tartalmakat szolgáltató streaming oldalak blokkolásának egyes kérdéseiről. A szerzői jog érvényesítésének új útjai az online világban, *Jogesetek Magyarázata*, 2014/4. szám, p. 63-72.; Trisha Meyer: *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU - Access and Control*, Palgrave MacMillan, Cham, 2017: p. 102.; van Deursen - Snijders (2018), p. 1086-1087.

⁸⁴ BGH, Beschl. v. 1.6.2017 (I ZR 139/15) - EuGH-Vorlage zur Abwägung zwischen Urheberrecht und Informations- und Pressefreiheit - Afghanistan Papiere, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2017/9. szám, p. 901-905. Vö.: van Deursen - Snijders (2018), p. 1094-1095.

⁸⁵ Uo., p. 1096-1097.

⁸⁶ *Ashby Donald v. France*, App. No. 36769/08 (EJEB, 2013. január 10.).

⁸⁷ Duhanic (2016), p. 1016.

jogvédtett művek kreatív újrahasznosítása esetére egy „korlátozáshoz kötött díjazási rendszer” („*limitation based remuneration scheme*”) bevezetésre kerülhetne az Európai Unióban.⁸⁸

Az EUB várható előzetes döntése sem valószínű, hogy nyugvópontra terelné a vitát. Ezért a jövőben tisztázásra szorul a hangfelvétel-előállítói jogok korlátozottsága (a részvédelem); tovább erősödhet az alapjogi érvelés jelentősége (végső soron a *Pelham* ügy eljuthat még Strasbourgba is); kiderülhet, van-e helye a *de minimis* elvnek az európai szerzői jogban. Arra az esetre pedig, ha az EUB a hangfelvétel-előállítói jogok helyett a samplinglelés, mint művészi önkifejezés mellett tenné le a voksát, Simon Apel szerint reális eséllyel merülhet fel, hogy a *Pelham* ügy az előadóművészi jogok potenciális megsértésének kérdése mentén folytatódjon.⁸⁹

Épp ezért mindaddig, amíg ezekre a kérdésekre nem kapunk meggyőző végső választ, addig a legbiztosabb – és egyelőre jogilag leghelyesebb – megoldás a felhasználások jogosítása.

---

⁸⁸ A koncepció elvi és gyakorlati megalapozását lásd: Christophe Geiger: Freedom of Artistic Creativity and Copyright Law: A Compatible Combination?, *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, Research Paper No. 2017-08, 2017: p. 22-49.

⁸⁹ Apel (2018), p. 162-201.